

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลของความสอดคล้องระหว่างแบบการเรียนและแบบการสอนที่มีต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ แบบการเรียน แบบการสอน และการเรียนรู้อย่างมีความสุข จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอสาระจากการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างมีความสุข

ตอนที่ 2 ความหมายและประเภทของแบบการเรียน

ตอนที่ 3 ความหมายและประเภทของแบบการสอน

ตอนที่ 1 ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างมีความสุข

ความหมายของการเรียนรู้อย่างมีความสุข

จากศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการหลายท่าน ที่ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้อย่างมีความสุขเอาไว้ ที่สำคัญได้แก่

วิจัย วังษ์ใหญ่ (2542) ได้นิยามว่า เป็นความสุขจากการเรียนรู้โดยการตอบสนองการใฝ่รู้ ตอบสนองการกระทำ และการสร้างสรรค์ตลอดจนการบริโภคด้วยปัญญาและความคิด

ศิริวัฒนา พูลสวัสดิ์ (2547) ได้สรุปจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านว่า เป็นความสุขอันเกิดจากการได้เรียนรู้สิ่งที่ตนต้องการรู้ ความสุขจากการเข้าถึงความจริงความงาม และความดี ด้วยภูมิปัญญาของตนเอง

แพรวพรรณ พิเศษ (2548) ได้สรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างมีความสุข คือ ความรู้สึกของนักเรียนที่แสดงออกถึงความพึงพอใจ ความตั้งใจ ความสนใจ และความกระตือรือร้น ขณะที่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เนื่องจากการเรียนการสอนที่มีบรรยากาศสนุกสนาน เพลิดเพลิน เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออก และมีกำลังใจแสวงหาความรู้ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่เรียน ต่อเพื่อน ต่อครู และต่อโรงเรียน เกิดการเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข ถึงแม้จะมีขอบข่ายกว้างแต่ก็มีข้อจำกัด เพราะมีนักคิดเสนอทฤษฎีมักจะทำให้คำอธิบายในแง่มุมที่ทฤษฎีนั้นสนใจเท่านั้น สำหรับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความสุขของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา มีดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) มีแนวคิดหลักการ คือ ต้องการให้เด็กได้แสวงหาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข ให้โรงเรียนเป็นแหล่งค้นพบสิ่งมีชีวิตจริงที่เด็กสามารถพบได้ด้วยตัวของตัวเอง ซึ่งแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุขนี้ มี กิตติยวดี บุญเชื้อ และคณะ ได้ร่วมกันสร้างทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุขขึ้นจากแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน 5 ประการ คือ 1) แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน 2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งทุกเวลาต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต 3) ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ 4) ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีจากการสัมผัสและสัมพันธ์ และ 5) สาระที่สมมูลเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ คือ ความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดี ซึ่งแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน 5 ประการ ดังกล่าวทำให้เกิดเป็น 6 ทฤษฎีสำคัญ ได้แก่

ทฤษฎีที่ 1 สร้างความรักและความศรัทธา (love and respect) การเรียนรู้บนฐานแห่งความรักและศรัทธาของนักเรียนที่มีต่อครูและวิชา ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่จำเป็น เพราะเมื่อนักเรียนเกิดความรักและสนใจต่อบทเรียน ต่อครู และต่อผู้ร่วมเรียน ทำให้เกิดความรักและความเข้าใจตรงกันในระหว่างครู และนักเรียนด้วยกัน ก็จะทำให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความสุขได้

ทฤษฎีที่ 2 เห็นคุณค่าการเรียนรู้ (learning appreciation) แนวคิดนี้ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรียน จะทำให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียน และสนใจในการเรียนรู้

ทฤษฎีที่ 3 เปิดประตูสู่ธรรมชาติ (naturalization) โดยมีแนวคิดเน้นให้นักเรียนเกิดความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

ทฤษฎีที่ 4 มุ่งมั่นและมั่นคง (willing and firm) การรู้จักตนเอง รู้จุดดีและจุดด้อยของตนเอง ยอมรับสภาวะแห่งตน ไม่ดูถูกตนเอง ไม่โทษคนรอบข้าง ใจกว้างและพร้อมจะปรับปรุงและแก้ไข รู้จักระดับอารมณ์ มั่นใจ และตั้งใจจริง

ทฤษฎีที่ 5 ดำรงรักษามิตรจิต (friendship) แนวคิดนี้คือการยอมรับฟังกันและกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เห็นความสำคัญของกันและกัน ทำงานร่วมกันโดยไม่มีอคติ ให้อภัยและให้ออกส่วยยอมรับเหตุผลและการเปลี่ยนแปลง สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จริงใจและให้เกียรติ ให้กำลังใจ แก่กันและกัน แล้วความสำเร็จย่อมอยู่ไม่ไกล

ทฤษฎีที่ 6 ชีวิตที่สมดุล (equilibrium of life) การรักษาสสมดุลของชีวิต คือ การปรับตัวเอง ให้อยู่ในความพอเหมาะพอดี รู้ขีดจำกัดของความปรารถนาส่วนตน มีการประพฤติปฏิบัติที่ตรงตาม ไม่มากไม่น้อย มีความสำรวม ไม่หลงตัวเอง และขณะเดียวกันก็ไม่ดูถูกตัวเอง ผู้ที่ปฏิบัติเช่นนี้ได้ ย่อมมีความสุข

โดยสรุปแล้ว แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข เกิดจากการรวบรวมแนวคิดทฤษฎี การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยมาเป็นทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) เนื่องจากทั้ง 6 ทฤษฎีนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือ ในด้านความรักและศรัทธาที่เกิดขึ้นได้จากสัมพันธภาพที่มีความจริงใจ เข้าใจและยอมรับระหว่างครูและนักศึกษา ครูคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน การให้ความสนใจและติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษา ให้นักศึกษาได้เกิดความสุข รู้สึกเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมั่นใจ การที่ครูได้บอกแหล่งค้นคว้าที่สามารถหาได้สะดวก มีความทันสมัย การยกตัวอย่างนอกตำรามาเชื่อมโยงให้เห็นเป็นรูปธรรม สามารถติดตามได้ง่าย การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เสนอทางเลือกด้วยตนเองภายในกิจกรรมกลุ่ม จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความสุขในด้านประจักษ์รูปธรรมชาติ ด้านมุ่งมาดและมั่นคง ด้านดำรงรักษามติจริงใจเป็นอยู่ที่ดี และทำที่สุด เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนนักศึกษาจะได้รับความสุขในการเรียน มีชีวิตที่สมดุล คือสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ง่าย เปิดเผยตนเองมากขึ้น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรู้จักตนเอง ตระหนักในตนเอง สามารถยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองได้จนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถเรียนรู้ที่จะปรับตนเองให้เกิดความสมดุล รู้จักผ่อนคลาย ให้การยอมรับและให้โอกาสตนเอง ดูแลเอาใจใส่และตระหนักรู้ภายในตนเองได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 2 ความหมายและประเภทแบบการเรียนรู้

แบบการเรียนรู้ (learning style) ตามพจนานุกรมทางการศึกษาของ Shafritz (1988) ให้ความหมาย แบบการเรียนรู้ว่าเป็นวิถีทางการเรียนของแต่ละบุคคล ในการรับรู้ข้อมูลใหม่บางครั้ง เรียกว่าแบบการคิด (cognitive style) สอดคล้องกับ Grasha (1970) ที่ว่า แบบการเรียนรู้เป็นอุปนิสัยส่วนบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการรับรู้ข้อมูล การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และต้องการมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งใกล้เคียงกับ Rowntree (1981) ที่กล่าวว่าแบบการเรียนรู้เป็นลักษณะนิสัยของนิสิตนักศึกษาในการแก้ปัญหาหรือการคิดการรู้ นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายแบบการเรียนรู้ไว้ดังนี้

Kolb(1981) ได้ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้เป็นเครื่องมือทางพันธุกรรม ประสบการณ์ เดิม และความต้องการของสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ ประสบการณ์เชิง ธรรมชาติ การสังเกตอย่างไตร่ตรอง การสร้างมโนทัศน์เชิงนามธรรม และการทดลองปฏิบัติ

Keefe (1984) ได้ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านปัญญา ร่างกาย และอารมณ์ แบบการเรียนรู้ค่อนข้างคงที่ เป็นตัวบ่งชี้ว่าผู้เรียนรับรู้ มีปฏิสัมพันธ์ และตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนอย่างไร

อาชัญญา รัตนอุบล (2538) ได้ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้เป็นลักษณะทางด้าน สติปัญญา จิตใจและพฤติกรรมเป็นการแสดงออกที่ผู้เรียนแต่ละคนเลือกชอบที่จะเรียนรู้

ทิตินา เขมมณี (2551) ได้ให้ความหมายว่า เป็นลักษณะหรือวิธีการเรียน หรือวิธีการคิด หรือวิธีการแก้ปัญหา ที่บุคคลชอบหรือมีความถนัดในการใช้เป็นประจำ และเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

จากคำนิยามต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า แบบการเรียนรู้เป็นลักษณะวิธีการ เรียนของแต่ละบุคคล ที่อาศัยกระบวนการคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ ตลอดจนการรับรู้ ที่แต่ละ คนตอบสนองต่อกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันไป

มีนักวิชาการจำนวนมากให้ความสนใจ และทำการศึกษาในเรื่องแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนใหญ่มีให้นิยาม จัดแบ่งประเภท และสร้างแบบวัดหรือแบบสำรวจแบบการเรียนรู้ ซึ่งจาก การศึกษาเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

Grasha & Reichman (1982) ได้สร้างแบบสำรวจแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ชื่อว่า Grasha & Reichman Student Learning Style Scales (GRSLSS) ซึ่งเป็นการวัดความรู้สึก การปฏิบัติ และทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์กันในระดับเรียนของนักเรียน ครู และกลุ่มเพื่อนใน ชั้นเรียน ตลอดจนแบบการสอน การจัดการเรียนการสอนของครู และสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน โดยแบ่งแบบการเรียนรู้ออกได้เป็น 6 แบบ ได้แก่

1) แบบอิสระ (independent) เป็นผู้ที่ชอบคิดด้วยตนเอง ชอบทำงานด้วยความคิดเห็น ของตนเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนผู้เรียน กลุ่มนี้ ตั้งใจเรียนเนื้อหาวิชา สำคัญ

2) แบบพึ่งพา (dependent) เป็นผู้ที่มีความอยากรู้ อยากเห็นทางวิชาการน้อยมากเรียนรู้ เฉพาะสิ่งที่กำหนดไว้ให้เรียนเท่านั้น ผู้เรียนประเภทนี้มองอาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นแหล่ง ความรู้ และแหล่งที่ช่วยเหลือเขาได้ พยายามที่จะแสวงหาคนที่มีความสามารถที่จะแนะนำเขาได้ และต้องการที่จะรับคำสั่งหรือบอกให้ทำ

3) แบบร่วมมือ (collaborative) เป็นผู้ที่มีความรู้สึกว่าเขาจะสามารถเรียนรู้ได้ดีมากที่สุดด้วยการร่วมกันแสดงความคิดเห็น และร่วมใช้ความสามารถที่ทุกคนมีอยู่ ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีความเห็นว่าห้องเรียนเป็นที่เหมาะสมกับการพบปะปฏิสัมพันธ์ ไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ

4) แบบหลีกเลี่ยง (avoidance) ผู้เรียนแบบนี้จะมีพฤติกรรมที่ไม่สนใจเรียนในเนื้อหาวิชาในชั้นเรียน ไม่มีส่วนร่วมกับนักศึกษาคนอื่น ๆ และอาจารย์ในชั้นเรียน ไม่สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนมีทัศนคติต่อห้องเรียนไม่น่าสนใจ

5) แบบแข่งขัน (competitive) เป็นผู้เรียนพยายามจะเอาชนะเพื่อน ๆ โดยที่จะทำอะไรให้ดีกว่าคนอื่น ๆ รู้สึกว่าต้องแข่งขันกับคนอื่น ๆ เพื่อได้รับคำชม คำยกย่อง ความสนใจจากอาจารย์เขาคิดว่าห้องเรียนเป็นสนามแข่งขันจะต้องแพ้ ชนะ และผู้เรียนแบบนี้จะคิดเสมอว่าตัวเองต้องเป็นผู้ชนะด้วยการได้คะแนนที่ดี

6) แบบมีส่วนร่วม (participant) เป็นผู้เรียนแบบนี้ต้องการเรียนรู้เนื้อหาวิชา ชอบเข้าห้องเรียน มีความรับผิดชอบในการเรียน พยายามรับรู้ให้มากที่สุดจากชั้นเรียน ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการทำในสิ่งที่ตกลงไว้ร่วมกัน เขามีความรู้สึกว่าควรจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชั้นเรียนให้มากที่สุด แต่จะมีส่วนร่วมน้อยมาก ถ้าหากกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรหรือกิจกรรมที่มีเกี่ยวข้องกับแบบการเรียน

โดยแบบการเรียนทั้ง 6 แบบข้างต้น Grasha & Reichman (1982) ได้ศึกษาตัวแปรหรือสถานการณ์กับสภาพภายในตัวผู้เรียน และองค์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนมาประกอบกันเพื่อใช้อธิบายแบบการเรียนทั้ง 6 แบบ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านกระบวนการคิด เกี่ยวกับวิธีการเรียน การรับรู้ การจำ เป็นต้น
- 2) ด้านระหว่างบุคคล เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล เช่น บทบาทการเป็นผู้นำหรือคนเด่นในกลุ่ม
- 3) ด้านประสาทสัมผัสเกี่ยวกับวิธีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยการดู การฟัง การสัมผัส เป็นต้น
- 4) ด้านคุณลักษณะภายในตัวบุคคล เช่น ความต้องการ แรงจูงใจ การคาดหวัง การตั้งเป้าหมาย เป็นต้น
- 5) ด้านสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น สภาพห้องเรียน การจัดที่นั่ง เวลาเรียน อุณหภูมิห้อง

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ พบว่ามีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับแบบการเรียนตามแนวคิดทฤษฎีของ Grasha & Reichmann ได้แก่ จงกล พูลสวัสดิ์ (2541) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาแบบการเรียนของนิสิตสาขาศึกษาศาสตร์-เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อเปรียบเทียบแบบ

การเรียนของนิสิตจำแนกตามเพศ และชั้นปี และศึกษาแบบการสอนของอาจารย์ ที่นิสิตชอบ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวัดแบบการเรียนตามแนวคิดของ Grasha & Reichmann (GRSLSS) พบว่า นิสิตสาขาศึกษาศาสตร์-เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมืออยู่ในระดับมาก นิสิตหญิงและนิสิตชายมีแบบการเรียนแต่ ละแบบไม่แตกต่างกัน นิสิตต่างชั้นปีมีแบบการเรียนแตกต่างกัน และนิสิตชอบแบบการสอนแบบบูรณาการอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ จันทนา พรหมศิริ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แบบการเรียนของนิสิต มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบแบบการเรียนของนิสิตกับระดับชั้นปี สาขาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบวัดแบบการเรียนตามแนวคิดของ Grasha & Reichmann ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือสูงสุด รองลงมาชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม และชอบแบบการเรียนแบบอิสระน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับชั้นปี และสาขาวิชาไม่มีความสัมพันธ์กับแบบการเรียน แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับแบบการเรียน

Kolb (1981) นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Theory of Experimental Learning) เพื่อจัดประเภทของแบบการเรียน ทฤษฎีดังกล่าวได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ และการปรับตัว ของแต่ละบุคคลรวมทั้งระบุบรรยากาศของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับรูปแบบของแต่ละคน โดยสามารถอธิบายเป็นวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) ประสบการณ์เชิงรูปธรรม (concrete experience)
- 2) การไตร่ตรอง (reflective observation)
- 3) สรุปเป็นหลักการนามธรรม (abstract conceptualization)
- 4) การทดลองปฏิบัติ (active experimental)

จากทฤษฎีดังกล่าว สามารถแบ่งแบบการเรียนออกเป็น 4 แบบ คือ ได้แก่

1) แบบคิดออกเนกนัย (divergent) เป็นประสบการณ์ความรู้สึกความเข้าใจกับประสบการณ์ที่ตนได้รับ ผู้เรียนแบบนี้มีความสามารถในการรับรู้และสร้างจินตนาการต่าง ๆ ขึ้นเอง สามารถไตร่ตรองจนมองเห็นภาพรวมจะทำงานได้ ดีในสถานการณ์ ที่ต้องการความคิดหลากหลาย จะให้ความสนใจต่อบุคคลวัฒนธรรมต่าง ๆ มีความเชี่ยวชาญพิเศษในด้านศิลปะเป็นผู้มีพื้นฐานทางมนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์

2) แบบซึมซับ (assimilative type) มีลักษณะเด่นในด้านการไตร่ตรอง มีความสามารถในการสรุปเป็นแนวคิดสนใจในทฤษฎีต่าง ๆ มีความเข้าใจในหลักการเชิงนามธรรมมากกว่าลงมือปฏิบัติ บุคคลประเภทนี้ส่วนมากเป็นนักศึกษาในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

3) แบบเอกนัย (convergent type) มีความสามารถสูงด้านแนวคิดนามธรรม ทดลองปฏิบัติจริง สามารถสรุปหาวิธีการที่ดีที่สุดที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เป็นผู้ที่ใช้เหตุผล ชอบ

ทำงานกับวัตถุมากกว่าบุคคล มีความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ

4) แบบปฏิบัติ (accommodation) เป็นแบบเน้นการนำความคิดไปทดลองปฏิบัติ และแสวงหาประสบการณ์มักทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องใช้การปรับตัว มีแนวโน้มที่จะแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ตนคิดขึ้นเอง ชอบลองผิดลองถูก

Yunfei (2002) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบของแบบการเรียนรู้ 'อการเรียนบนเว็บของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยแบ่งแบบการเรียนรู้ตามแบบการเรียนรู้ของ Kolb ซึ่งผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนมีผลกระทบต่ออการเรียนบนเว็บ มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างรูปแบบการเรียนรู้กับความสามารถของผู้เรียน และผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบเอกันย (convergers) มีความสุขและความพอใจในการเรียนบนเว็บมากกว่าผู้เรียนแบบดูดซึม (assimilators) เช่นเดียวกับ Garlotto (1992) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ระหว่างนักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรฝึกงาน กับนักศึกษาที่เรียนหลักสูตรสามัญ ณ วิทยาลัยชุมชนแบบประสม เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาจะนำไปประกอบการแนะแนวให้คำปรึกษา และจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจแบบการเรียนรู้ของ Kolb ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาหลักสูตรฝึกงานมีคะแนนในขั้นประสบการณ์เชิงรูปธรรมไม่สูง แต่มีค่าคะแนนเฉลี่ยแบบการเรียนรู้ใกล้เคียงกับนักศึกษาหลักสูตรสามัญ นักศึกษาหลักสูตรฝึกงานมีลักษณะของแบบการคิดเอกันยสูงกว่านักศึกษาหลักสูตรสามัญเล็กน้อย และพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเพียงเล็กน้อย แม้ว่านักศึกษาหลักสูตรฝึกงานจะเป็นผู้ที่มีอายุสูงกว่านักศึกษาหลักสูตรปกติ และเป็นผู้ที่ทำงานเต็มเวลาก็ตาม นอกจากนี้นักศึกษาทั้งสองกลุ่มยังมีวิธีการเรียนที่คล้ายคลึงกันมากผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีแบบการเรียนรู้ที่ไม่แตกต่างกัน

Canfield (1992 อ้างถึงใน อาชญญา รัตนอุบล, 2538) ได้แบ่งแบบการเรียนรู้ตามองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ และความรู้สึก (affective component) ที่จูงใจให้ผู้เรียนเลิกเรียน 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านสภาพการเรียนรู้ หมายถึง สภาพการณ์การเรียนหรือบริบทของการเรียนการสอนที่ผู้เรียนชอบ ซึ่งจำแนก 8 ประเภท ได้แก่ ความต้องการทำงานกับกลุ่มเพื่อน ความต้องการข้อมูลที่เป็นระบบ (organization) ความต้องการวางเป้าหมายของตนเอง (goal setting) ความต้องการการแข่งขัน (competition) การต้องการสัมพันธ์ภาพกับครู (instructor) ความต้องการรายละเอียดของข้อมูล (detail) ความต้องการอิสระในการทำงาน (independence) และความต้องการใช้อำนาจหน้าที่ของครู (authority)

2) ด้านขอบเขตความสนใจ เป็นการกล่าวถึงลักษณะเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตร วัตถุประสงค์โดยทั่วไปของการเรียน หรือรายวิชา หรือการทำงานต่าง ๆ ซึ่งแบ่งได้ 4 ประเภท ได้แก่

ด้านความสนใจเกี่ยวกับตัวเลข (numeric) เกี่ยวกับการใช้ภาษา (qualitative) เกี่ยวกับสิ่งไม่มีชีวิต (inanimate) เกี่ยวกับผู้คน (people)

3) ด้านวิธีเรียน เป็นการกล่าวถึงการใช้ประสาทสัมผัสและรูปแบบในการรับข้อมูลเข้ามา เพื่อการเรียนรู้ตามความถนัดหรือความชอบของแต่ละคน แบ่งได้ 4 ประเภท ได้แก่ การฟัง (listening) การอ่าน (reading) การใช้ภาพหรือของจริง (iconic) และ การลงมือปฏิบัติจริง (direct experience)

4) ด้านระดับความคาดหวัง หมายถึง ความต้องการของแต่ละคนต่อผลการปฏิบัติงานว่า อยู่ในระดับใด ระดับความคาดหวังของผู้เรียนแต่ละคนแสดงให้เห็นถึงอัตมโนทัศน์หรือแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนแต่ละคนได้ ระดับความคาดหวังแบ่งได้ 4 ระดับ ได้แก่ ระดับดีมาก (A-expectation) ระดับดี (B-expectation) ระดับปานกลาง (C-expectation) และระดับควรปรับปรุง (D-expectation)

นอกจากนี้จากองค์ประกอบข้างต้น Canfield ได้ศึกษาลักษณะของผู้เรียนโดยเลือกศึกษา เพียงบางองค์ประกอบ และได้ลักษณะของผู้เรียน 9 ลักษณะดังนี้

1) กลุ่มสังคม (social) ผู้เรียนกลุ่มนี้ไม่ชอบการปฏิบัติงานที่ต้องทำเพียงคนเดียว มักจะสร้างกลุ่มขึ้นมาเองตามความชอบเพื่อให้มีโอกาสในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนด้วยกันหรือกับครูผู้สอน ชอบการเรียนแบบอภิปรายกลุ่มเล็ก ๆ และการทำงานเป็นทีม

2) กลุ่มอิสระ (independent) ผู้เรียนกลุ่มนี้ชอบการทำงานตามลำพังโดยใช้จุดมุ่งหมายของตนเองต้องการให้ครูใช้เทคนิคการสอนแบบให้เลือกเรียนด้วยตนเองและชอบการเรียนที่ค่อนข้างท้าทายควบคุมตนเอง

3) กลุ่มประยุกต์ (applied) ผู้เรียนกลุ่มนี้ชอบทำกิจกรรมที่ต้องลงมือปฏิบัติเอง ชอบให้มีการสอนแบบฝึกปฏิบัติ ชอบการศึกษานอกสถานที่ และการทำงานในห้องทดลอง

4) กลุ่มความคิดรวบยอด (conceptual) ผู้เรียนกลุ่มนี้ชอบทำงานที่ต้องใช้การรวบรวมความคิด ชอบการอ่าน ไม่ชอบให้มีการสอนแบบลงมือปฏิบัติจริงหรือแบบเข้าสังคม

5) กลุ่มกลาง (neutral preference) ผู้เรียนกลุ่มนี้เป็นพวกที่ไม่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่จูงใจให้เรียนในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ พวกนี้มีความสามารถโดยทั่ว ๆ ไปชอบการสอนที่ใช้เนื้อหาและวิธีการแบบกว้าง ๆ หลากอย่าง การทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้เกิดความเอาใจใส่หรือเกิดความสนใจในบทเรียนจึงทำได้ค่อนข้างยาก

6) กลุ่มสังคมและการประยุกต์ (social applied) ผู้เรียนกลุ่มนี้ชอบสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนและผู้สอนในกิจกรรมที่ต้องลงมือปฏิบัติจริงชอบการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ ชอบการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม ไม่ชอบกิจกรรมที่ต้องทำคนเดียว หรือการเรียนด้วยตนเองที่ต้องใช้การอ่านหรือการใช้ภาษา

7) กลุ่มสังคมและความคิดรวบยอด (social conceptual) ผู้เรียนกลุ่มนี้ชอบการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนด้วยกันหรือกับครู ชอบกิจกรรมที่ต้องมีการใช้ภาษาหรือการใช้ความคิดรวบยอดในการจัดระบบข้อมูล ชอบให้มีการสอนแบบที่ใช้ความสมดุลระหว่างการบรรยายและการอภิปราย ไม่ชอบการทำงานคนเดียวหรือการลงมือปฏิบัติจริง

8) กลุ่มอิสระและการประยุกต์ (independent applied) ผู้เรียนกลุ่มนี้ชอบทำงานตามลำพังตามจุดมุ่งหมายของตนเอง ชอบเรียนในสิ่งที่สัมพันธ์กับการลงมือปฏิบัติจริง ชอบทำงานในห้องทดลอง หรือการได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยไม่มีการควบคุม ไม่ชอบการทำงานที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่ชอบการทำงานที่ต้องมีการใช้ภาษาหรือความคิดรวบยอดในการจัดระบบข้อมูล

9) กลุ่มอิสระและความคิดรวบยอด (independent conceptual) ผู้เรียนกลุ่มนี้ชอบทำงานตามลำพังตามจุดมุ่งหมายของตนเอง ชอบใช้ความคิดรวบยอดในการจัดระบบข้อมูล ชอบให้มีการสอนแบบให้อิสระในการอ่าน การค้นคว้าวรรณกรรม การวิจารณ์ ไม่ชอบกิจกรรมที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการลงมือปฏิบัติจริง

จากการศึกษาเอกสารตำราข้างต้น พบว่า เป็นการศึกษาแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ กัน โดยมีการนำแนวคิดของนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านมาใช้ ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางการเรียน เช่น การคิด พฤติกรรมการเรียน ประสบการณ์ทางการเรียน สภาพแวดล้อมทางการเรียน ทักษะสติ บุคลิกภาพ ที่มีผลทำให้ผู้เรียนมีแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ผลการวิจัยส่วนใหญ่ที่ได้ยังสะท้อนให้ผู้สอนเห็นแนวทางจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ต่อไป

ตอนที่ 3 ความหมายและประเภทของแบบการสอน

นักวิชาการจำนวนมากให้ความสนใจ และทำการศึกษาในเรื่องแบบการสอนของครู โดยให้นิยาม จัดแบ่งประเภท รวมถึงการสร้างแบบวัดหรือแบบสำรวจแบบการสอน ซึ่งจากการศึกษาเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

McCarthy และ Morris (1980) กล่าวถึงแบบการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4 MAT ว่าแบบการสอนคือ บทบาท วิธีการสอน หรือวิธีการสอนของครู ที่ครูต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับแบบการเรียนของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันไป โดยบทบาทของครูตามรูปแบบการเรียนการสอน 4 MAT นี้ ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทไปตามวงจรการเรียนรู้แบบ 4 MAT ซึ่งมี 4 บทบาทด้วยกัน ได้แก่

1) บทบาทที่ 1 ครูคือผู้กระตุ้น สร้างแรงจูงใจ หมายถึง ครูจะต้องเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน ทำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต คิดไตร่ตรอง และอยากตั้งคำถาม บทบาทนี้

สอดคล้องกับผู้เรียนเป็นแบบที่ 1 (why) คือ ผู้เรียนที่ชอบสงสัย และชอบตั้งคำถาม ตามรูปแบบ การเรียนการสอน 4 MAT

2) บทบาทที่ 2 ครูคือผู้สอน หมายถึงผู้สอนบรรยาย หรือป้อนความรู้ความจริงให้กับ ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเปิดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นครูเป็นผู้รู้และมีบทบาทสำคัญที่สุด บทบาทที่ 2 นี้ จะทำให้ผู้เรียนเป็นแบบที่ 2 (WHAT) คือ ผู้ชอบจด ชอบจำ ชอบฟังมีความสุข ความสบายใจในการเรียนมากที่สุด บทบาทนี้นับว่าเป็นบทบาทแบบเดิม ๆ ที่ครูส่วนใหญ่เคยใช้กัน มาแล้ว

3) บทบาทที่ 3 ครูคือโค้ชหรือผู้ฝึกสอน จัดเตรียมสถานการณ์ และสื่ออุปกรณ์ให้ผู้เรียน ครูจะเป็นเพียงผู้แนะนำ และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานให้สำเร็จ โดย ปลดปล่อยให้ผู้เรียนลงมือ ฝึกปฏิบัติจากของจริงด้วยตนเอง เป็นการเรียนการสอนเน้นเนื้อหาทักษะที่ เป็นชีวิตจริง ครูจึงต้องออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนกระหายอยากลงมือปฏิบัติ บทบาทนี้สอดคล้องกับผู้เรียนแบบที่ 3 (how) คือ นักเรียนที่ชอบลงมือทำ และสนใจอยากรู้อย่างจะทำได้อย่างไร

4) บทบาทที่ 4 ครูคือผู้ประเมินผล หมายถึง ครูผู้ร่วมเรียนรู้และเป็นผู้แก้ไข โดยบทบาท ของครูคือ จะเป็นผู้จัดสถานการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ค้นหาคิดค้น และทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ โดยการประยุกต์ความรู้ที่ได้เรียนมา หรือประมวลความรู้ต่างๆด้วยตัวของเขาเอง ครูต้องกระตุ้น ให้เขา กระตือรือร้นได้คิดค้น หรือค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ครูจะกระตุ้นให้ ผู้เรียนลองผิดลองถูกและเรียนรู้เอง สอนกันเอง ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ครูเพียงแต่เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ ผู้ร่วมค้นหาและค้นพบความรู้ไป พร้อมกับผู้เรียน และเมื่อค้นพบความรู้แล้ว ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินความรู้ และผลงานผู้เรียน และคอยแก้ไข แนะนำผลงานของผู้เรียนเท่านั้น บทบาทนี้ผู้เรียนแบบที่ 4 (if) คือ ผู้เรียนที่ชอบ การค้นพบความรู้ และสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง จะมีความสุขในการเรียนรู้มากที่สุด

Grasha (2002) ได้ให้ความหมายของ แบบการสอน ว่าหมายถึง อุปนิสัยส่วนของครูแต่ ละคนในการสอน ซึ่งมีอิทธิพลต่อ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน วิธีการสอน และแบบการเรียน ของนักเรียน ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน นอกจากนี้ Grasha ได้ทำการพัฒนาแบบวัด การสอนของครู ซึ่งพัฒนามาจากแบบประเมินการสอนของครู โดยแบ่งแบบการสอนออกเป็น 5 แบบ ตามลักษณะพฤติกรรมการสอนของครู ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ได้แก่

1) แบบผู้เชี่ยวชาญ (expert style) เป็นลักษณะของผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ในศาสตร์วิชาที่ทำการสอน และมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน โดยส่วนใหญ่ มัก จะใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย (lecture) เป็นสำคัญ ซึ่งครูที่มีแบบการสอนแบบเชี่ยวชาญนี้ พบ ว่าค่อนข้างจะไม่เหมาะกับผู้เรียนที่มีระดับความรู้ หรือมีประสบการณ์เรียนรู้ในศาสตร์สาขานั้น ๆ

2) แบบผู้ทำตามบทบาทหน้าที่ (formal authority style) เป็นผู้ที่มีเน้นการทำงานและสอน โดยยึดเอาเป้าหมายของโครงสร้าง หลักสูตร และสิ่งที่ผู้เรียนควรจะได้รับเป็นสำคัญ โดยพบว่า ผู้สอนที่มีแบบการสอนนี้มักจะไม่ค่อยยืดหยุ่นกับผู้เรียนทั้งในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นอิสระของผู้เรียนเท่าใดนัก

3) แบบผู้เป็นตัวอย่าง (personal model style) เป็นผู้ที่สอนที่มีลักษณะของการนำตนเอง เป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็ นสำคัญโดยพบว่าส่วนใหญ่จะใช้วิธีการ สอนที่เน้นการสาธิต และ การยกตัวอย่างในเชิงประจักษ์ โดยใช้ประสบการณ์ของตัวผู้สอนเอง เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งข้อต่อของผู้สอนที่มีแบบการสอนดังกล่าวนี้ คือผู้สอน อาจไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากเท่าใดนัก

4) แบบผู้อำนวยความสะดวก (facilitator style) เป็นผู้สอนที่มีความยืดหยุ่นในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ในการ เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมที่ผู้สอนอำนวยความสะดวกให้ ซึ่งผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดองค์ประกอบ และอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้

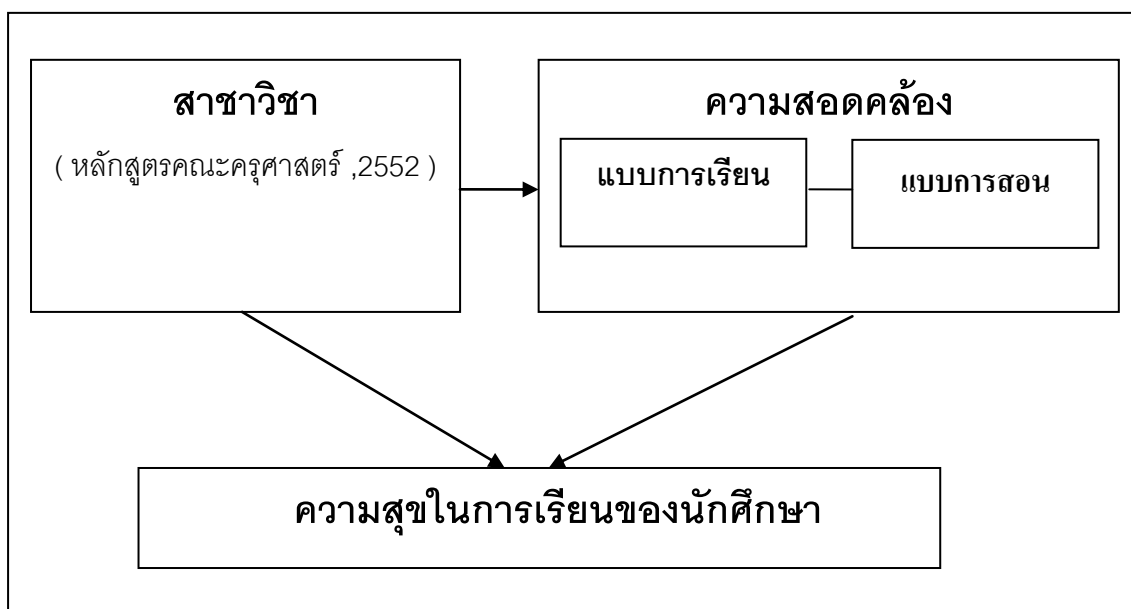
5) แบบผู้ให้อิสระ (delegator style) เป็นผู้สอนที่มีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถพัฒนา ตนเองได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นมาจากการออกแบบการเรียนรู้ ด้วยตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนจึงมีหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ และดูแลความเรียบร้อยทั่วไป โดยให้ อิสระแก่ผู้เรียนเต็มที่ ในการเรียนรู้ด้วยการทำงานหรือเบิ นการฝึกปฏิบัติการเบิ นส่วนหนึ่งของ องค์กรต่าง ๆ สิ่งสำคัญคือ ผู้สอนควรศึกษาความพร้อมของผู้เรียนก่อนที่จะจัดกิจกรรมขึ้น

นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณี (2551) กล่าวถึงแบบการสอนว่าหมายถึง ลีลาการสอน หรือ วิธีการสอนของครู หากครูประสงค์ที่จะให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้ หรือแบบ การเรียนของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีเรียนที่เหมาะสมกับตน ครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้จักแบบ การเรียนของผู้เรียน เพื่อนำมาปรับการสอนของตนให้ สามารถตอบสนองต่อ 'ความต้องการที่ แตกต่างกันของผู้เรียนให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ที่เห็นว่าไม่มี แบบการสอนใดที่ดีและเหมาะสมที่สุด ต่อการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู หากแต่ ครูผู้สอนต้องรู้จักและทำความเข้าใจแบบการเรียนของนักเรียนแต่ละคน เพื่อที่จะสามารถปรับและ เลือกรูปแบบการสอนที่เหมาะสมและหลากหลายมาใช้ในการสอน จึงทำให้การเรียนการสอนเกิด ประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด อันจะนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสุขในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบการเรียนและแบบการสอน พบว่า แนวคิดแบบการเรียนของ Grasha และ Riechmann (1970) และแนวคิดแบบการสอนของ

Grasha (2002) มีความเหมาะสมที่จะนำมาศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนรู้และแบบการสอนได้ เนื่องจากได้จำแนกประเภท และอธิบายความสัมพันธ์สอดคล้องของแบบการเรียนรู้และแบบการสอนจากฐานแนวคิดเดียวกัน และเป็นแนวคิดทฤษฎีที่วัดแบบการเรียนรู้และแบบการสอนเป็นเชิงพฤติกรรมที่แสดงออกในชั้นเรียน ซึ่งผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าผลของความสัมพันธ์ของแบบการเรียนรู้และแบบการสอนตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว จะส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาหรือไม่ ซึ่งความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษานี้สามารถวัดได้จากแบบวัดตามทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุขของ กิตติวดี บุญชื้อและคณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าแต่ละสาขาวิชา มีความสอดคล้องกันระหว่างแบบการเรียนรู้กับแบบการสอนอย่างไร และส่งผลอย่างไรต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย